

1' ויקרא י"ט, י"ז, ופירוש הרמב"ן ... ותכפר לו'

משמעות הפסוק היא שמלות תוכחה פ"א פחיוב לפתוח בדו-שיח עם זה שפגע בה כדי למנוע שנאב.

2' ערכין ט"ז ע"ב, מנן לראוה בחבירו... נכח מקום'

חז"ל דרשו את הפסוק לכוולת את החיוב לפוכיח את חברו פחוטא - ושחייב לפוכיחו ולחזור ולפוכיחו עד שיחזור בתשובה.

3' ע"ס, עזר פיכין... טפי'

פחיוב פ"א לחזור ולפוכיחו עד שיחזור בתשובה או עד שינצול בו, יקדענן, או יכנו - למר כדאית ל"ה ולמר כדאית ל"ה.

4' דעיד, תניא א"ר ארפון... ויאובבך'

כבר בימי חז"ל פביעו פתנאים ספיקות ביכולתם לפוכיח לחוטא באופן שפתוכחה תלמיה לפשפיע עד פחוטא.

5' יבמות ס"ה ע"ב, ויבא רבי אידעא... ויאובבך, ורש"י

מפורש כאן שאין לפוכיח למי שלכא יקבל שאין בזה תועלת ואדרבה ארס לפנאב - ורש"י אף פירש את דברי פגמא, מ"ה, מ"ה, מ"ה דבר פנשמע שמלות תוכחה פ"א לפוכיח, מ"ה שמקבל מנן.

6' שבת נ"ה ע"ב, א"ר ר' זירא ער' סימון... מי גלוי'

משמעות פגמא כאן פ"א ג"כ שאין חיוב לפוכיח למי שאינו מקבל - אלכא שאינו רשאי לפאור את עליו מלפוכיחו ולומר שפחוטא לכא יקבל מנן שמא כן יקבל, ולכאורה פגמא פזאת עומדת בסתירה למפ שראינו ביבמות שמ"ה שלכא לומר דבר שאינו נשמע - פרי איך אפשר לדעת בודאות שדבריהם לכא יתקבלו!

7' ב"מ ע"ב, א"ר רבא בר רב חנן... ולכא מידי' ורש"י

אוסר מדרבנן למחות כפיס ולרקוד בשבת גזר פנא יתקן כלי שיר (מרש"י משנע שפכוונן ברקידה פ"א פפכאב בר"ע לפשמיע קול) וכן אסורבשבת לפבת במבוי פמתוקן בלחי לפתיר את פסלסול בו כשמחזיק בידו קפ"ז וישב ל"ה פכנסת מחשש שמא יתגדל פחפ"ז לרפ"ר וישכח ויכנס לטמאי, ויש חיוב דאורייתא לפוכיחו מן פחול עד פקודש בארבע יום פכיפורים - דפיינן לפפסיק מלכאול עד לפני חשיכה - ובכולם פ"ו כאלפ שזגזלו בהלכה - ואמרו חז"ל שלכא לפוכיח אותם מפני שבין כך לכא יקבלו ולפחות פ"ס עוברים מחמת חוסר ידיעה ואם יוכיח אותם יפוק אותם למידי.

ולכאורה מכאן משנע שלולכא פחשש שיפכו למידיים פ"ו חייבים לפוכיחם אף שברור שלכא יקבלו -

ברשונים מלינן שתי גישות לענן -

8' הרמב"ם פרק ו' דעות הלכה ז'

הרמב"ם כנראה ראה בתוכחה מ"ה שבין אדם לחבירו ולפדיר את פמ"ה, לפחזיר למוטב - ובפשות אס ברור שלכא יקבל מנן אין עסם לפוכיחו (אלכא יש את פהענן, לפנפס מ"ה גלוי' - ופרמב"ם לכא נכנס לפעלע אס ניתן לסמוך על זה שמסתמא לכא יקבל מנן).

9' הרמב"ם פרק א' שביתת עשור הלכה ז'

הרמב"ם למד את ענן, מוטב שיפ"ו שוגעים' כהלכה על בית דין שלכא לפרסם פסק שכל בעל חייב לפודיע לכשתו שחייבים לפוכיחו מפקודש על פחול פ"ת ולכא כל בעל מוטב לפשפיע על אשתו ויש כאולו שלכא יקדעו ויטרוו לנשותיהם לכאול במידי.

וא"כ - לפי פרמב"ם מלות תוכחה פ"א לפחזיר את פחוטא בתשובה ואם ניתן לקבוע שלכא יקבל אין עסם לפוכיחו עס עלכא, מוטב שיפ"ו שוגעים' - ומוטב' פ"א הלכה פלג על לבידי שלכא לפרסם את פחיוב לפוכיח עס כשישנן נשים שכן ישתכעזו ע"י תוכחת בעל"פ.

10' ספר פחיוק מ"ה רע"ט, מידין פמ"ה... פכתוב'

פחיוקן פלך באקבות פרמב"ם וכתב במפורש ש"ריק לפקול אס תפ"ה תועלת בתוכחתו.

11' פנחוקי יוסף פרק ששי יבמות (בר"מ כ"א ע"ב) ד"ה דבר פנשמע

לפי פנחוקי - חייבים לפוכיח למידי פחוטא עס אס ברור שלכא יקבל ובתנאי שפ"א לכא ולפתוכחה תעשה אותו למידי, אבד ברבים כשם שמ"ה לומר דבר פנשמע ככ מ"ה שלכא לומר דבר שלכא נשמע, ולכאורה סובר פנחוקי שמלות תוכחה כוללת עס ענן מחאפ ולכן חייבים לפוכיח ולחזור ולפוכיח עס כשברור שפדברים חלים על אבנים אטמות - אס לכא שילכא מזה יותר עבירה (מוטב שיפ"ו שוגעים ואול פ"ו מידיים') או ברבים שמרעילים את פ"ה לפוכיחם - ואפילו ב"ה לומר למד פנחוקי' מלמא בשבת יש לפוכיחם פ"ס אחת או כדי שלכא תפ"א לפס פתחון פ"ה לומר שלכא פוכיחו אותם או כנו משמעות פגמא - מנא יקבלו.

ש'כפ זא פ'כא עס ש'טת פ'רעאויס - פ'דבר'יס מ'ובא'יס ב'ס"מ"ט (פ'ס"מ"ט ע'צ'מ'ו ח'ולק ע'ל'ו) -

¹² "NO" ע'ש'ין י"א, ו'כ'ס ב'ר'ור..."

כ'שפ'רעאויס כ'ותב, פ'ע'ל'א'י'פ'ו ע'רש'ע ו'י'מ'ו'ת' ק'ש'פ' ע'ל'מ'ר ש'פ'מ'ל'ו'פ' פ'י'א ב'ין א'ד'ס ע'ל'ח'ב'יר'ו! ו'פ'א ס'ו'ב'ר ש'י'ס ח'י'ו'ב ע'ל'פ'ו'כ'י'ח ע'ס כ'ש'ב'ו'ד'א'י' ע'ל'א י'ק'ב'ע - ז'ע'ל ז'פ' ח'ו'ל'ק פ'ס"מ"ט.

¹³ א'ד'ר'ת א'ע'ל'פ'ו פ'רש'ת ק'דו'ש'יס, א'ת ע'מ'י'ת'ך... ו'י'א'פ'ב'ך'

כ'שפ'ע'ר"א ע'מ'ד ש'א'י'ן מ'ל'ו'ת ת'ו'כ'ח'פ' ע'ל'מ'י ש'י'ב'א מ'כ'ל'ע, ע'מ'י'ת'ך' - פ'י"פ מ'ק'ו'ס ע'ל'מ'ר ש'פ'י'א מ'ל'ו'פ' ש'ב'ין א'ד'ס ע'ל'ח'ב'יר'ו ו'א'י'ן ע'ל'ן א'ת פ'ח'י'ו'ב פ'ז'פ' כ'ל'פ'י מ'י ש'פ'ו'ז'י'א א'ת ע'צ'מ'ו'ן ו'ן פ'כ'ל'ע - א'ב'ע'ל מ'ס'ו'ף ד'ב'ר'ו'ן ש'מ'נ'ע ש'ע'מ'י'ת'ך' ב'א ע'ל'מ'ד ש'ע'ל'א ע'ל'פ'ו'כ'י'ח א'ס פ'ת'ו'כ'ח'פ' ע'ל'א ת'ב'י'א ע'ל'י'ד'י ת'ש'ו'ב'ת' א'ע'ל'א ע'ל'י'ד'י ש'נ'כ'א - ו'פ'פ'ש'ע' פ'ו'א א'ו ע'ל'פ'י פ'ע'ר"א א'י'ן ע'ל'פ'ו'כ'י'ח ע'ל'מ'י ש'ע'ל'א י'ק'ב'ע א'ו ש'א'י'ן ע'ל'פ'ו'כ'י'ח כ'ש'פ'ת'ו'כ'ח'פ' ת'ע'ר'ו'ס ע'ק'ל'ק'ו'ם - ו'כ'ע'י'ן, מ'ו'ס'ב' ש'י'פ'ו' ע'ל'ע'י'ן.

¹⁴ "ש'ו'ע' ס'י' ת'ר"ח ס"ב ו'ר'מ"א

פ'ר'מ"א פ'ס'ק כ'ש'טת פ'נ'מ'ו'ק"י ו'פ'ר'עאויס ש'י'ס ח'י'ו'ב ע'ל'פ'ו'כ'י'ח ע'ס ע'ל'מ'י ש'ע'ל'א י'ק'ב'ע.

ז'פ' ש'פ'ב'י'א פ'ר'מ"א ב'נ'ע'ע ע'ל'ד'ב'ר פ'מ'פ'ו'רש' בת'ו'ר'פ' מ'ו'ס'ב'ר ב'רש'ב"א -

¹⁵ ח'י'ד'ו'ש'י פ'רש'ב"א ע'ל'ב'י'ת'ך ד'ל' ע'ל' ע"א ד"ה ו'ק'א א'כ'ל'י... פ'ירש"י ז"ע'

ב'ד'א'ו'ר"י'ת'א מ'פ'ו'רש' ק'ש'פ' ע'ל'מ'ר ש'פ'ס' ע'ל'ע'י'ס (מ'ע'נ'ע' ע'ס' י'ד'ו'ע ש'פ'ס ע'ל'ע'י'ס ע'ס ב'ד'א'ו'ר"י'ת'א מ'פ'ו'רש' א'י'ן ע'ל'פ'ו'כ'י'ח).

¹⁶ ב'י'א'ו'ר פ'ע'ל'כ'פ' ש'ס ד"ה א'ב'ע'ל, ו'ד'ע'ל... ו'ד'ה' פ'ח'י'ב... א'י'ן ע'ל'פ'ו'כ'י'ח'ו'

פ'ב'י'א'ו'ר פ'ע'ל'כ'פ' פ'ב'י'א א'ת ד'ב'ר'י פ'ע'ר"א ע'ל'מ'ר'ו'ת ש'פ'ר'מ"א פ'ס'ק כ'ו'ו פ'נ'מ'ו'ק"י ו'פ'ר'עאויס, ו'ע'ס פ'ב'י'א א'ת ד'ב'ר'י פ'ס'פ'ר ח'ס'י'ד'י'ס ש'ע'ל'א ע'ל'פ'ו'כ'י'ח ע'ל'מ'י ש'א'י'ן ע'ל'ב'ו ע'ס ב'ו מ'ח'ש'ע' ע'ל'ש'נ'כ'א ו'נ'ק'מ'פ' - מ'ע'נ'ע' ש'פ'ו'א מ'ע'י'ן, מ'ו'ס'ב' ש'י'פ'ו' ע'ל'ע'י'ס' - ו'ע'ס'י'ן ע'ל'פ'ו'כ'י'ח כ'ש'פ'ת'ו'כ'ח'פ' ת'פ'י"פ ש'ע'ל'י'ת' ב'ע'ל'ד'.

מ'כ'ל' מ'פ' ש'ע'ל'מ'ד'ע'ן י'ו'ז'א ש'א'י'ן ע'ל'פ'ו'כ'י'ח ע'ר'ב'יס ש'ב'ו'ד'א'י' ע'ל'א י'ק'ב'ע'ל'ו - ו'א'פ'י'ע'ל'ו א'ס פ'ס' מ'ז'י'ד'י'ס -

¹⁷ "ש'י'כ'פ' מ'ק'ו'ב'ל'י'ת ב'י'ת'ך ד'ל' ע'ל'י, פ'ע'ל'י' פ'ר'י'ע'ב"א... בת'ו'ס'פ'"

ע'ל'פ'י פ'ר'י'ע'ב"א ב'ש'ס פ'ר"י' ו'ב'ש'ס מ'פ'ר"ס מ'ר'ו'נ'ג'ו'ר'ע' ב'ד'ו'ר מ'ק'י'ע'י'ס ב'פ'ר'ב'פ' מ'ל'ו'ת ח'י'ב'יס ע'ל'מ'ח'ו'ת (א'ס א'י'ן ע'ל'פ'א'ו'ר א'ת ע'צ'מ'ו'ן מ'ת'ו'כ'ח'פ' א'ס ע'ל'א ש'ב'ר'ו'ר ע'ל'ע'ל'א ש'ו'ס ז'ד' ס'פ'ק ש'ע'ל'א י'ק'ב'ע'ל'ו).

1 (י) לֹא תִשְׁנֵא אֶת־אָחִיךָ בְּלִבְּךָ הוֹכַח תּוֹכִיחַ אֶת־עַמִּיתְךָ וְלֹא־תִשָּׂא עָלָיו חֲטָא:

(י"ז) לא תשנא את אחיך בלבבך בעבור שדרך השונאים לכסות את שנאתם בלבם כמו שאמר בשפשו ינכר שונא הזכיר הכתוב בהורו. ואמר הוכח תוכיח את עמיתך מצוה אחרת ללמדו תוכחת מוסר ולא תשא עליו חטא שיהיה עליך אשם כאשר יחטא ולא הוכחת אותו ולזה יטה לשון אונקלוס שאמר ולא תקבל על דיליה חובא שלא תקבל אתה ענש בחטא שלו ואחרי כן צוה שתאהב אותו והנה השונא את רעהו עובר בלאו והאזהב לו מקים עשה.

והנכון בעיני כי הוכח תוכיח כמו והוכח אברהם את אבימלך ויאמר הכתוב אל תשנא את אחיך בלבבך בעשותו לך שלא כרצונך אבל תוכיחנו מדוע ככה עשית עמדי ולא תשא עליו חטא לכסות שנאתו בלבך ולא תגיד לו כי בהוכיחך אותו יתנצל לך או ישוב ויתודה על חטאו ותכפר לו:

² מנין לדואה סתבדו
דבר מגונה שחייב להוכיחו שנאמר הוכח
תוכיח תוכיחו ולא קבל מנין שיחזור ויוכיחו תלמד לומר תוכיח מכל מקום

³ עד היכן תוכחה רב אמר יעד הבאה ושמיאל אמר עד קללה ורבי יוחנן אמר עד נויפה כחנאי רבי אליעזר אומר עד הבאה רבי יהושע אומר עד קללה בן עזאי אמר עד נויפה אמר רב נחמן בר יצחק ושלשתן מקרא אחד חדש י"ג ויהי אף שאול ביהונתן ויאמר לו בן נעות המרחות י"ז וכתוב י"מל שאול את הננית עליו להכותו י"ז ולמאן דאמר עד הבאה דכתיב ולמאן דאמר עד קללה דכתיב ולבשתך ולבושת ערות אבך ולמאן דאמר עד נויפה דכתיב ויהי אף שאול ולמ"ד נויפה דכתיב הבאה וקללה שאני התם דאנב הביטאת יתירא דהוה ביה ליהונתן בדוד מסר נפשיה טפי

4 תּוֹכַח אִלֵּי מִדְּרַגְתּוֹ (תּוֹכַח) אֲנִי אֵם יֵשׁ בְּדוֹר הַזֶּה וְשִׁמְקַבֵּל תּוֹכַח אִם אִמְרֵי לֹא *מִלֵּי קִסְמֵי מִבֵּין *עֵינֶיךָ אִמְרֵי לֹא מִלֵּי קוֹרָה מִבֵּין עֵינֶיךָ אִמְרֵי רַבִּי אֲלֵעֶזֶר בֶּן עֲזַרְיָה תּוֹכַח אִם יֵשׁ בְּדוֹר הַזֶּה שִׂדְעָה לְהוֹכִיחֵהוּ וְאִמְרֵי רַבִּי יוֹחָנָן בֶּןְזוֹרָד מֵעֵד אֲנִי עָלֵי שְׁמַיִם וְאֵרֶץ שְׁדוּרְבָה פְּעֻמִּים לִקְהָ עֵקִיבָא עַל יְדֵי שְׁהִיִּיתִי קִבֵּל עֲלָיו לִפְנֵי רַבִּין סָן (*שְׁמַעוֹן בְּרַבִּי) וְכֹל שֶׁכֵּן *שְׁדוּסְפָתִי בִּי אֲהַבָה לְקִיָּם מִה שְׁנֵאמַר *אֵל תּוֹכַח לֶץ פֶּן יִשְׁנָאךָ הוֹכַח לְחֵבֶם וְיֵאָהֶבְךָ

5 וְאִמְרֵי

רַבִּי אִילְעָא מִשּׁוּם ר' אֲלֵעֶזֶר בְּר' שְׁמַעוֹן כִּשְׁם שְׁמִצּוּהָ עַל אֲדָם לֹמַר דְּבַר הַנְּשַׁמֵּעַ כֶּךָ מִצּוּהָ עַל אֲדָם שֶׁלֹּא לֹמַר דְּבַר שְׂאִינֵנוּ נִשְׁמַע רַבִּי אַבָּא אֲוֹמַר חוֹבָה שְׁנֵאמַר *אֵל תּוֹכַח לֶץ פֶּן יִשְׁנָאךָ הוֹכַח לְחֵבֶם וְיֵאָהֶבְךָ

לְמַד דְּכֵר הַנְּשַׁמֵּעַ . דְּכֵרִיב (וְיִקְרָא יֵשׁ) הוֹכַח תּוֹכַח לְהוֹכִיחַ מִי שְׁמַקְבֵּל הַיָּמֹט :

6 *אֵלֵי ר' יוֹרָא לְד' סִימּוֹן לְכוֹחֵינְהוּ מִדְּלֵהֵי רַבִּי רִישׁ גְּלוּתָא אֵלֵי לֹא מִקְבֵּלִי מִינָאֵי אֵלֵי אַעֲיָג דְּלֵא מִקְבֵּלִי לְכוֹחֵינְהוּ מִדְּדֵאִיד אַחָא בְר' חֲנִינָא מְעוֹלָם לֹא יִצְתָה מִדָּה שׁוֹבָה מִפִּי הַקְּבִ"ה וְחוֹזֵר בָּהּ לְרַעְיָה חֵץ מְדַבֵּר זֶה דְּכֵתִיב *וְיֹאמַר ה' אֵלָיו עֲבוֹר בְּתוֹךְ הָעֵיר בְּתוֹךְ יְרוּשָׁלַיִם וְהִתְוִיַתְתָּ תִּיּוֹן עַל מִצְחוֹת הָאֲנָשִׁים הַנֹּאנְדִים וְהַנֹּאקִים עַל כָּל הַתּוֹעֵבוֹת הַנַּעֲשׂוֹת בְּתוֹכָהּ וְגו' אֵלֵי הַקְּבִ"ה לְגַבְרִיָּא לְךָ וְרִשּׁוּם עַל מִצְחָן שֶׁל צְדִיקִים תִּיּוֹן שֶׁל דִּיּוֹ שֶׁלֹּא יִשְׁלַטוּ בָהֶם מְלָאכִי חֶבְלָה וְעַל מִצְחָם שֶׁל רַשְׁעִים תִּיּוֹן שֶׁל דָּם כִּדִּי שִׁישְׁלַטוּ בָהֶן מְלָאכִי חֶבְלָה אֲמַרְהָ מִדַּת הָרֶץ לִפְנֵי הַקְּבִ"ה רַבִּישִׁיעַ מִה נִשְׁתַּנּוּ אֵלּוּ מֵאֵלּוּ אִמְרֵי לֵה לְלֵלוֹ צְדִיקִים גְּמוּרִים וְהִלְלוֹ רַשְׁעִים גְּמוּרִים אֲמַרְהָ לִפְנֵי רַבִּישִׁיעַ הִיָּה בִידָם לְמַחֲוֹת וְלֹא מִחוֹ אִמְרֵי לֵה גְלוֹי וִידוּעַ לִפְנֵי שְׂאֵם מִיָּדוֹ בָּהֶם לֹא יִקְבְּלוּ מִהֶם (*אִמְרֵי) לִפְנֵי רַבִּישִׁיעַ אִם לִפְנֵי גְלוֹי לְהֵם מִי גְלוֹי

7 לֶץ פֶּן יִשְׁנָאךָ . מִשּׁוּם

שִׂיר אִו מִשּׁוּם אֲבָל : מִשְׁפָּחִין . מִשּׁוּם 10 לֹא : מִשְׁפָּחִין . קָ עַל יֶדְךָ : מִרְקָדִין . בְּרַגְלֵי וְכֹלֵם נִלְמַדוּ מִשּׁוּם שְׂבוֹת גְּזוּרָה שְׂמַח יִסְקֵן כְּלֵי שִׂיר בְּפִרְקֵי מִשְׁלִיָּן (לְקַמֵּן 77 לֵו): *סְטוּמָא דְלִמְיָא . לְחֵי הַמְחִיר בְּמַחְוֵי בְּשִׁבְתָּ דְלִמְיָא מְגַדְרֵי לִים סִפְן . בְּרַהֲדֵר חֵץ לְלִחֵי : וְאֵתִי לְאִסְרֵי . מִשְׁדָּךְ שְׂאִיט בְּמַחְוֵי מְקוּרָה לְהַכִּיר שׁוֹהַר רַהֲדֵר זֶה רַהֲדֵר וְכִינָאוֹ : וְקָא מְגַדְרֵי תְּכִיבִיהוּ וְמִיָּתִי לֵה לֹא גְרַסִּי : וְלֵא סְמִרִין לֹא וְלֵא מִיָּדִי . וְאֵעֲיָג דְּעַבְדָּךְ אֲדַרְבֵּךְ דְּאֲמַר לֹא לִישִׁיב יֵאָהֶבָה יִתְבֵּן : סִנֵּם לִסֵּם . בְּדַכְרֵי שְׁהֲרִינֵלוֹ בִּי וְלֵא יִחַזְרוּ בְּהֵם : מוֹטָב עֵינְשׁוּ שׁוֹנְגִין וְלֵא יִשְׂאוּ מוֹדִין . לְפַטְרֵי כִשְׁדֵּשׁוּ וְלֵא יִישׁוּ בְּכָךְ : וְסִי מִיָּדִי . דִּהְנֵה לְהֵם לְיִשְׂרָאֵל : בְּדַרְבְּנָן . הִכָּא דְאֲרִינֵלוֹ לְמַעֲבַר אֲדַרְבֵּךְ כִּי הֵךְ וְמִשְׁפָּחִין וְהֵךְ דִּישְׁבֵּן אֲשִׁמַח לְחֵיָא : אֲסַפְסַפּ יוֹם סְכּוּרִים . שְׁלֶרְךָ לְהַתְחִיל לְהַתְעַנֵּת מִכְּשׁוֹד יוֹם דְּלִרְיִיתָא הִיא דִּנְפָקָא לָן (יִזְמַח 77 סָל) מְעַנִּיחֵם אֲחַ נְפֻשׁוֹתֵיכֶם בְּתַשְׁבָּה : וְאֵכֵלִי שְׂטוֹ עַד שְׁתַּשְׁבָּה . גְּרַם וְלֹא גְרַם מִתַּשְׁבָּה :

7 *אֵלֵי רַבָּא בְרַ רַב חֲנִין לְאִבֵּי *תַּנְּנָן אִין מִשְׁפָּחִין וְאִין מִשְׁפָּחִין וְאִין מִרְקָדִין וְהֵאִידְנָא דְקָא חוֹינֵן דְּעַבְדָּן הִבִּי וְלֹא אֲמַרִינֵן לְהוֹ וְלֹא מִיָּדִי אִמְרֵי לֵה וְלִמְעַכְדָּךְ הֵא *דְּאִמְרֵי (*רַבָּא) לֹא לִיחִיב אִינִישׁ אֲפּוּמָא דְלִחֵיָא דְלִמָּא מְגַדְרֵי לֵה חֲפֵץ וְאִתִּי לְאִתּוּי (ד' אֲמוּת בְּרַהֲדֵר) וְהֵא הֵינִי נִשִּׁי דִשְׁקָלָן חֲצִבִּיהוּ וְאִזְלֵן וְיִתְבֵּן אֲפּוּמָא דְמִבּוּאָה וְלֹא אֲמַרִינֵן לְהוֹ וְלֹא מִיָּדִי אֵלֵא *הֵנַח לְהֵם לְיִשְׂרָאֵל *מִטְּבַב שִׁדְוֵי שׁוֹנְגִין וְאֵל יִהְיוּ מוֹדִין הֵבֵא גְמִי הֵנַח לְהֵם לְיִשְׂרָאֵל מוֹטָב שִׁדְוֵי שׁוֹנְגִין וְאֵל יִהְיוּ מוֹדִין *וְהֵי מִיָּלִי בְּדַרְבְּנָן אֲבָל בְּדִאֲוִרִיתָא לֹא יוֹלָא הֵיא לֹא שְׂנֵא בְּדִאֲוִרִיתָא וְלֹא שְׂנֵא בְּדַרְבְּנָן לֹא אֲמַרִינֵן לְהוֹ וְלֹא מִיָּדִי דְהֵא תּוֹסַפֵּת יוֹם הַבְּפוּרִים דְאֲוִרִיתָא הוּא וְאֲכֵלִי וְיִשְׁתוּ עַד שְׁחִשְׁבָה וְלֹא אֲמַרִינֵן לְהוֹ וְלֹא מִיָּדִי :

דִּנְפָקָא לָן (יִזְמַח 77 סָל) מְעַנִּיחֵם אֲחַ נְפֻשׁוֹתֵיכֶם בְּתַשְׁבָּה : וְאֵכֵלִי שְׂטוֹ עַד שְׁתַּשְׁבָּה . גְּרַם וְלֹא גְרַם מִתַּשְׁבָּה :

8 ׀ הַרְוָה חֲבִירוֹ שְׂחַמָּא אִו שְׁהֶלְךְ בְּדַרְךָ לֹא מוֹבָה *מִצּוּהָ לְהַחְזִירוֹ לְמִטְּבַב [ג] וְלְהַדְרִיעוֹ שְׁהוּא חוֹמָא עַל עֲצָמֵי בְּמַעֲשֵׂי הַרְעִים שְׁנֵאמַר הוֹכַח תּוֹכַח אִתְּ עֵמִיתְךָ . הַמְוִיחָ אִתְּ חֲבִירוֹ בִּין בְּדַבְרִים שְׂבִינֵי לְבִינֵי . בִּין בְּדַבְרִים שְׂבִינֵי לְבִין הַמְקוֹם . צְרִיךְ לְהוֹכִיחוֹ בִּינֵי לְבִין עֲצָמוֹ . וְיִדְבַר לֹא בְּנַחַת וּבְלִשׁוֹן רַבָּה וְיִדְרִיעוֹ שְׂאִיט אִוִּר לֹא אֵלֵא לְטוֹבוֹתָ לְהַבְיָא לְחֵי הָעוֹלָם הַבָּא . אִם קִיבֵל מִסְגּוֹ מִטְּבַב וְאִם לֹא יוֹכַחְתָּ פַעַם שְׁנִיָּה [ג] וְשְׁלִישִׁית . וְכֵן תְּמִיד חִיִּיב אֲדָם לְהוֹכִיחוֹ עַד שִׁיכְתוּ [ג] הַחוּמָא וְיֹאמַר לֹא אִינִי שׁוֹמֵעַ . וְכֹל שְׂאִפְשֵׁר *בִּיָּדֵי לְמַחֲוֹת וְאִינֵי מַחָה הוּא נִתְפַּשׁ בְּעוֹן אֵלּוּ כִּיּוֹן שְׂאִפְשֵׁר לֹא לְמַחֲוֹת בְּהֵם :

⁹ וְנָשִׁים שֹׂאֵיכֶלֶת וְשׁוֹתוֹת עַד שֶׁחֲשֵׁכָה וְהָן אֵינָן יוֹדְעוֹת שֶׁמִּצְוָה לְהוֹסִיף מְזִיל עַל הַקֹּדֶשׁ אֵין מִסְחֵחַ בֵּינָן שְׂלֵא יִבְוֹאוּ לַעֲשׂוֹת כּוֹזֵחַ. שׁוֹדֵרֵי אִי אֲמַשֵּׁר שׁוֹדֵר שׁוֹמֵר בְּבֵית כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְהוֹדֵר נָשִׁי. וְהֵנָּה לֹחֵן שׁוֹדֵר שׁוֹגֵגִין וְאֵל יְהוּ מוֹדִיִן. וְכֵן כָּל הַדְּוִמָה לֹחֵ:

¹⁰ מְדִינֵי הַמְּצֻנָה, מֵה־שְׁאֲמָרוּ זְכָרוֹנָם לְבָרְכָה (עֲרִכִין סו ב) שֶׁחַיִּיב מְצֻנָה זֶה עַד הַכָּאָה, כְּלוֹמֵר: שֶׁחַיִּיב הַמוֹכִיחַ לְהַרְבּוֹת תּוֹכְחוֹתָיו אֶל הַחוּטָא עַד כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה קְרוֹב הַחוּטָא לְהַכּוֹת אֶת־הַמוֹכִיחַ. וּמְקַל־מְקוּם, אָמְרוּ זְכָרוֹנָם לְבָרְכָה גַם כֵּן, שֶׁאִם יִרְאֶה הַמוֹכִיחַ שֶׁאֵין בְּדַבְרֵי תּוֹכְחוֹתָיו שׁוֹם תּוֹעֲלַת נִמְצָא, מִתּוֹךְ גְּדֵל רָשַׁע הַחוּטָא, אִו שֶׁהוּא אִישׁ אֶלֶם וְרָשָׁע בְּיוֹתֵר וּמִתְיָרָא מִמֶּנּוּ שְׂלֵא יַעֲמֵד עָלָיו וַיִּתְרַגְּמוּ—שֶׁאֵינּוּ חַיִּיב בְּמְצֻנָה זֶה בְּאִישׁ כְּזֶה וְזֶהוּ אָמְרָם זְכָרוֹנָם לְבָרְכָה (יבְמוֹת סו ב): כְּשֶׁם לּוֹמֵר דְּבָר הַנְּשַׁמֵּעַ, כִּף מְצֻנָה לְשִׁתֵּק בְּמְקוּם שֶׁאֵין הַדְּבָר נִשְׁמָע, לְפִי שֶׁיִּהְיֶה כְּצִנְיָן קְלוּן לְמוֹכִיחַ וְלֹא תּוֹעֲלַת לְאֲשֶׁר הוֹכַח, וּמְקַל־מְקוּם יֵשׁ לְהַתְּנִיחַ לְכָל־בַּעַל נֶפֶשׁ וּלְהַשְׁגִּיחַ הַרְבֵּה בְּצִנְיָנִים אֵלֶּה וּלְחַשֵּׁב וּלְרְאוֹת אִם יִהְיֶה תּוֹעֲלַת בְּדַבְרֵיו אֶל הַחוּטָא, שִׁוְיִכְיֶהוּ וַיִּבְטַח בְּשֵׁם יְתְבָרְךָ, כִּי הוּא יַצְרִינּוּ בְּהַלְחָמוֹ עִם שׁוֹנְאָיו, וְאֵל־גִּבְרֵךְ לְכַבּוֹ וְלֹא יִירָא, כִּי הַשֵּׁם יְתְבָרְךָ שׁוֹמֵר אֶת־כָּל־אוֹהֲבָיו וְאֵת כָּל־הַרְשָׁעִים יַשְׁמִיד (תְּהִלִּים קמ"ב). וְאִם יֵשׁוּב הַחוּטָא — יִהְיֶה לוֹ כְּזֶה שְׂכָר גְּדוֹל; וּמִי שֶׁבָּדֵדוֹ לְהִשְׁבִּיבוֹ וּלְמַחֹת בּוֹ וְלֹא מִתָּה — הוּא נִתְפָּשׁ עַל חֲטָאוֹ, וְזֶה דְּבָר כְּרוּר מְדַבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ, גַּם מִן הַקְּתוּבִים.

¹¹ דְּבַר הַנְּשַׁמֵּעַ. לְמִי שֶׁמְקַבֵּל מִזֶּה דְּכַתִּיב הוֹכַח תּוֹכִיחַ אִשִּׁי מֵאֵה פְעָמִים אֶבֶל לְמִי שֶׁאֵינוֹ מְקַבֵּל מִזֶּה (ג) וְחֻבָּה שְׂלֵא לְהוֹכִיחוֹ וְהַקָּשׁ ז'ל מֵהָא דְאֲמַרְיָן בְּמַסְכַּת עֲרִכִין (דף ט"ז) שֶׁחַיִּיב לְהוֹכִיחַ עַד שֶׁיִּכְבֹּט אִו יִקְלַלּוּ. הַחֵם בִּיחִיד אֶבֶל לְרִבִּים לֹא וְהָא דְאֲמַרְיָן בְּמַסְכַּת שַׁבַּת (דף ע"ב). לְוַכְחִינָהוּ מִר לְהֵי דְבִי רִישׁ גְּלוּתָא וְאֲמַר לֹא מְקַבְלֵי מִינָא וְאֲמַרְיָן אֲפִילוּ הֵי לְוַכְחִינָהוּ מִר הַחֵם הוּא שְׂלֵא הוֹכִיחֵם כֻּלָּא אֲלֵא שְׂהִיֵּה מְכִיר בְּהֵם שְׂלֵא יַשְׁמַעוּ וּמַשּׁוּם דְּלוּלֵי יַשְׁמַעוּ אִו מַשּׁוּם שְׂלֵא יִהִיֵּה לְהֵם פְּתַחֵן פֶּסַ הִיֵּה חַיִּיב לְהוֹכִיחַ לְפָחִית פְּעַם אַחַת:

¹² וְאִם כְּרוּר לוֹ לְמוֹכִיחַ שְׂלֵא יִקְבְּלוּ מִמֶּנּוּ וְהַעוֹבְרִין שׁוֹגְגִין טוֹב לוֹ לְשִׁתּוֹק כְּדַגְרִסִּינִין עַל זֶה בְּפֶרֶק הַמְּבִיא כְּדֵי יִין בְּבִיצָה (ג, ב) דְּאֲפִילוּ בְּאִיסוּרֵי דְאוֹרִייתָא הֵנָּה לְהוֹ לְיִשְׂרָאֵל שִׁיְהוּ שׁוֹגְגִין וְאֵל יְהוּ מְדִינִין אֲבָל אִם הַעוֹבְרִין מְזִידיִין וְכְרוּר לוֹ שְׂלֵא יִקְבְּלוּ אַע"פ כֵּן שֶׁפְּטוּר מִעוֹנָשׁ מִיתָה כְּדַמוּכַח בְּמַסְכַּת שַׁבַּת (ע"ב, ב) בְּאוֹתָהּ שֶׁהַבְּאֲתִי לְמַעֲלָה מְכַל מְקוּם מַעֲשֵׂה דְהוֹכַח תּוֹכִיחַ לֹא מִפְּטָרֵי וְאַע"פ שֶׁמוֹסִיף עַל עוֹנָשׁוֹ שְׂלֵא יִקְבְּלוּ הַלְעִיטָהוּ לְרַשָּׁע וּיְמוֹת (נ"ג, ט) ט"ו, ב) וְלִכְךָ צוּה הַתְּלַמּוּד הַשְׁתִּיקָה בְּשׁוֹגְגִין דּוּקָא (פ"ט ירְמִיָּהוּ רַבֵּי (לו) וְעִי' נִשְׁנַת שֵׁם מְרִ"ה וְאַע"ג).

וְאֵנִי אוֹמֵר שֶׁאֵין זֶה כִּי אִם עֲצָה טוֹבָה כִּי אִף שֶׁמְזִידיִין צָרִיךְ לְשִׁתּוֹק כְּדַאֲמַרְיָן בְּפֶרֶק הַבָּא עַל יְבַמְתּוֹ (ס"ה, ג) שֶׁחֻבָּה עַל הָאָדָם שְׂלֵא לּוֹמֵר דְּבַר שֶׁאֵינוֹ נִשְׁמָע שְׁנֹאֲמֵר (מְשִׁלֵּי ט, ח) אֵל תּוֹכַח לִךְ פִּן יִשְׁנֹאךָ.

¹³ אַחַת עֲמִיתְךָ לְעַם שְׂאֵתְךָ בְּמִצְוֹת וְלֹא לְרַשָּׁע שִׁשְׁנֵאֲךָ שֶׁנֶּאֱמַר אַל תּוֹכַח לֶן פֶּן יִשְׁנֹאֲךָ: (יְצִיחוֹת ס"ה ע"ג) הוֹכַח לְחֵסֶךָ וַיִּהְיֶה לְךָ

¹⁴ בַּיָּנְשִׁים שְׂאוֹכְלוֹת וְשׁוֹתוֹת * עַד שְׁחֲשִׁיכָה וְהֵן אֵינָן יוֹדְעוֹת שְׂמִצּוּהָ לְהוֹסִיף מִחַיֵּי: עַל הַקֹּדֶשׁ (ג) אֵין (ב) מִמְּחִין בִּידֵן כְּדֵי שֶׁלֹּא יָבוֹאוּ לַעֲשׂוֹת בְּזִדּוֹן: הִגָּה (ד) וְהִיא כָּל דְּבַר אִסּוּר (ה) אִמְרִינָן מוֹטֵב שֶׁהָיוּ שׁוֹגְגִין וְלֹא יָהִיו מוֹדִינָן * דּוֹקָא (ו) שְׁאִינוּ מְפֹרָשׁ צְמֹרֶה אֲע"פ שֶׁהוּא דְלוֹרִיִּי: * אֲבָל אִם (ג) מְפֹרָשׁ צְמֹרֶה (ז) * מוֹחִין צִדָּס (ח) פִּי"ד דְּבִלְתֵּי וְלֹא"שׁ צָסֵס הַעֲיֵטוֹר (ח) וְאִם (ד) יִידֵי שְׁאִין דְּבִרְוֵי נִשְׁמַעִין לֹא יֵאמֵר צְרִימָס לְהוֹכִיחֵן (ט) רַק פִּעֵס אַחַת אֲבָל לֹא יִרְבֶּה צְמוֹכּוֹת מֵאֲחַר שִׂידֵעַ שֶׁלֹּא יִשְׁמַעוּ אֵלָיו אֲבָל צִיחִיד (י) * חִיב לְהוֹכִיחוּ * עַד שִׁכְנוּ אוֹ (יא) יִקְלְלוּ. (כ"ד) ס"פ הַבְּע"י:

¹⁵ וְקָא אַכְלֵי וְשָׁתוּ עַד שְׁחֲשִׁיכָה גְרִסִּינָן, וְל"ג מִשְׁחֲשִׁכָה דְמִסְתַּמָּא אֵין לָךְ אַחַד שְׂטוּעָה לְאֲכוֹל לְאַחַר שְׁחֲשִׁכָה. וְעוֹד דְּבַכִּי הָאֵי וְדָאֵי אִמְרִינָן לְהוּ וּמְחִינָן בִּידֵיהוֹן דְּע"כ לֹא אִמְרוּ אֲלֵא בְמָה שְׁאִינוּ מְבוֹאֵר מִן הַתּוֹרָה אֲלֵא אֲתֵי מְדַרְשָׁא כִּי הִכָּא דְדִרְשִׁינָן תּוֹסְפוֹת (א) מְעַרְבֵי עַד עַרְבֵי תַעֲנִי אֵת נַפְשׁוֹתֵיכֶם וְהָא לֹא מִשְׁמַע לְהוּ לְאִינְשֵׁי וְקִיל לְהוּ וְשׁוֹגְגִין וְלֹא מוֹדִינָן אֲבָל אֵלּוּ אַכְלָן מִשְׁחֲשִׁכָה אִמְרִינָן וּמְחִינָן וּמְרִטִינָן. אֲלֵא עַד שְׁחֲשִׁכָה גְרִסִּינָן וְכֵן פִּרְשִׁי ז"ל

¹⁶ וְדַע דְּמִסְתַּבְרָא דְמָה שְׂפִסְקָה רַמ"א דְּבִדְבַר הַמְּפֹרָשׁ צְמֹרֶה חִיב לְמַחֲמוֹת דּוֹקָא שֶׁהוּא צְאֻקְרָא אֲבָל אֵלּוּ הַפּוֹרְקֵי עוֹל לְגַמְרֵי כְּגוֹן מַחְלָל שְׂנֵה צְפֹרֶהֲסִיא אוֹ אוֹכֵל נְבִילוֹת לְהַכְעִיס כְּכֵר יֵאל מַחְלָל עֲמִיתְךָ וְאִינוּ מְחִיב לְהוֹכִיחוֹ וְכֵן אִתָּא צְמֹנָא דִּל"ר פִּי"ח הוֹכַח תּוֹכַח אַחַת עֲמִיתְךָ וְעֲמִיתְךָ שֶׁהוּא אוֹהֵבךָ וְשֶׁהוּא עִמְךָ צְמֹרֶה וּמְלוֹת אַחַת חִיב לְהוֹכִיחַ אוֹתוֹ אֲבָל לְרַשָּׁע שֶׁהוּא שׁוֹנֵאֲךָ אֵין אַחַת חִיב לְהוֹכִיחַ אוֹתוֹ וְהַעֲמִיק זֶה הַגְּרָמָא נְקִיטוֹר צְאֻדְרָת אֵלֵיהוּ ע"ש וְלַעֲנִין אוֹכֵל נְבִילוֹת לְמִיֻּצָן אוֹ מַחְלָל שְׂנֵה שֶׁלֹּא צְפֹרֶהֲסִיא יֵשׁ לַעֲיִן דְּבִדְבַר:

חִיב לְהוֹכִיחוֹ. וְצִי"ח סִימָן חִי"ג כְּתִב דּוֹקָא אִישׁ אַחַת אֲחִיו שְׁלַצוּ גַם צו אֲבָל אִם הָיָה אִישׁ אַחַר שֶׁאִם יוֹכִיחֵנו יִשְׁנֹאֲנוּ וַיִּנְחָמוּ מִמֶּנּוּ אֵין לְהוֹכִיחוֹ

¹⁷ וְהַעֲיִ הַרִיטְב"א ז"ל בְּשֵׁם רַב גְּדוֹל מֵאֲשַׁכְּנוּזִים שׁוּעִי בְּשֵׁם רְבוּתוֹ הַצְּרַפְתִּים וּבְכֻלָּם ר"י וְהַר"ם מְרוֹטְנַבּוֹרֶק שֶׁלֹּא נִאֲמְרוּ דְּבָרִים הַלְלוּ אֲלֵא לְדוֹרְתָם אֲבָל בְּדוֹר הַזֶּה שְׂמִקְלִין בְּכִמָּה דְּבָרִים רָאוּי לַעֲשׂוֹת סִיג לְתוֹרָה אֲפִילוּ בְּדַרְבְּנָן מְחִינָן וְקִנְסִינָן לְהוּ עַד דְּלֹא לַעֲבְרוּ לֹא בְּשׁוֹגֵג וְלֹא בְּמִזִּי" וְשָׁכַן הוּא בְּמִדְרַשׁ יְרוּשָׁה וְהַדְּבַר נִרְ' לִי נִכּוֹן וְעוֹ אִיכָא לְמִימַר דִּאֲפִילוּ לְדִידְהוּ דְּלֹא מְחִי הֵינּוּ דּוֹקָא בְּדָקִים לֶן בְּגוֹוִיֵּיהוּ דְּלֹא מְקַבְּלֵי אֲבָל אֵי מְסַפְקֵי לֶן אֵי מְקַבְּלֵי אִם לֹאוּ וְדָאֵי מְחִי" וְהִכִּי מוֹכַח פ' בְּמָה אִשָּׁה דִּאֲמַרֵי הַתָּם בְּשַׁעָה שְׁגָלוּ יִשְׂרָאֵל הָיוּ אוֹיְבִים הוֹרְגִין כו' אִמַר לְהֵם הַלְלוּ נְמִי רַשְׁעִים הֵם שֶׁהָיָה בִידֵם לְמַחֲוֹת וְלֹא מִיחֹו כו' כְּדָאֵי הַתָּם וְכֵן אִמְרוּ בְּתוֹסַפ'